

52. Майборода В.К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985 рр.) / В.К. Майборода. – К. : Либідь, 1992. – 196 с.
53. Народня освіта України. Установи професійної та політичної освіти на 1 січня 1927 р. // Статистика України. – Серія VII: Статистика народньої освіти. – Вип. 2, т. 8. – №152. – Х. : Центр. стат. управл. УССР, 1929. – 66 с.
54. Прокопчук В.С. Бібліотека Кам'янець-Подільського національного університету: роки становлення й розквіту : іст. нарис / В.С. Прокопчук, Л.Ф. Філінюк. – Кам'янець-Подільський : Абетка-Нова, 2008. – 284 с.
55. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф.166, оп.2, спр.71.
56. Там само, оп.4, спр.634.
57. Там само, оп.5, спр.289.
58. Там само, спр.416.
59. Там само, спр.573.
60. Там само, оп.6, спр.207.
61. Там само, оп.8, спр.398.
62. Там само, спр.404.
63. Там само, оп.10, спр.1488.
64. Там само, спр.1495.
65. Там само, спр.1521.
66. Там само, спр.1546.
67. Там само, оп.11, спр.330.
68. Центральний державний архів громадських об'єднань України, ф.1, оп.20, спр.2930.

The paper examines the role of libraries of pedagogical educational establishments, which were the largest among other universities of the Republic, in training teachers in 1920-1930-ies. The author shows specific examples showing dynamic changes informing of library funds, tells about the functioning of reading rooms, a library Bolshevik seizure of literature.

Key words: students, library, institution, college, reading room.

Отримано: 30.01.2015

УДК 377.36:02(477.43)«1944/1946»:930.253

*Л. В. Климчук,
м. Кам'янець-Подільський*

ВНЕСОК КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО ТЕХНІКУМУ ПОЛІТОСВІТИ В СТАНОВЛЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ОСВІТИ НА ХМЕЛЬНИЧЧИНІ У ПЕРШІ ПОВОЄННІ РОКИ

У статті за архівними документами Кам'янець-Подільського коледжу культури і мистецтв досліджено витоки бібліотечного відділу Кам'янець-Подільського технікуму політосвіти у післявоєнний період.

Ключові слова: Кам'янець-Подільський технікум політосвіти, бібліотечна справа, бібліотечна освіта, накази по особовому складу, Кам'янець-Подільський коледж культури і мистецтв.

Витоками коледжу культури і мистецтв стала Кам'янець-Подільська музична профшкола, яку 1930 року було реорганізовано в школу підготовки спеціалістів для політосвітніх закладів та загальноосвітніх шкіл. У фонді «Окрінспектури народної освіти» Державного архіву Хмельницької облас-

ті зберігаються документи про відкриття у Кам'янці-Подільському політосвітнього технікуму на 100 слухачів [3].

У новоствореному закладі функціонувало три відділи – фортепіанний, інструментальний та педагогічний, на яких навчалося 88 студентів. Очоловав заклад талановитий музикант Комінек Зденек Рудольфович [2].

Після визволення Хмельниччини від німецько-фашистських окупантів проводилася велика робота з відбудови зруйнованого господарства, закладів культури і освіти. Переборюючи труднощі післявоєнної розрухи, відновлювався і Кам'янець-Подільський технікум політосвіти. Архів коледжу зберігає справи, зокрема «Накази з основної діяльності та особового складу», вивчаючи які можна дослідити становлення навчального закладу в післявоєнні роки. Друге народження закладу відбулося 1944 року згідно наказу відділу народної освіти Кам'янець-Подільського обласного виконавчого комітету та розпорядження відділу кадрів Наркомосу за № 153 від 18.04.1944.

Першочергово постало питання забезпечення навчального закладу кваліфікованими кадрами. На той час викладацький колектив був невеликий:

№	Посада	Прізвище, ім'я, по-батькові	Наказ	Примітки
1	Директор технікуму	Фещук Михайло Григорович	№ 6, від 05.08.1944 р.	
2	Заступник директора по навчальній частині	Мак Раїса Марківна	№ 2, від 16.06.1944 р.	звільнена 01.10.1945
3	Викладач «Географії»	Слизька Броніслава Давідовна	№ 11, від 29.08.1944 р.	
4	Воснрук технікуму	Шестакевич Степан Степанович	№ 12, від 31.08.1944 р.	звільнений
		Корольов Константин Ігнатович	№ 21, від 27.09.1944	
5	Викладач предмету «Математика»	Березін Сергій Афанасієвич	№ 12, від 31.08.1944 р.	
6	Викладач дисципліни «Іноземна мова»	Човник Євдокія Григорівна	№ 14, від 12.09.1944 р.	звільнена 16.06.1945
7	Викладач дисциплін «Історія СРСР», «Основи політосвітньої роботи», «Нова історія»	Орлова Галина Тимофіївна	№ 19, від 23.09.1944	
8	Викладач бібліотечних дисциплін	Рудько Марфа Павлівна	№ 19, від 23.09.1944	
9	Викладач дисципліни «Російська мова та література»	Ястребцова Ганна Іванівна	№ 24, від 27.09.1944	
10	Викладач дисципліни «Українська мова та література»	Мак Раїса Марківна	№ 2, від 16.06.1944 р.	звільнена 01.10.1945
		Ковальчук Ф. В.	№ 58, від 01.10.1945 р.	
11	Викладач «Фізики»	Павелія Григорій Яковлевич	№ 37, від 24.11.1944 р.	

Студентами Кам'янець-Подільського технікуму політосвіти на 1944-1945 н.р. на перший курс бібліотечного та клубного відділів зараховано 47 осіб, на другий – 14 (наказ № 25 від 3/Х-1944 р.) [2, арк. 6]. У 1945-46 н.р. на I-й курс бібліотечного відділу було зараховано 25, переведено на II-й – 16, на III-й – 14 студентів. Новоприйнятими студентам призначалась стипендія (наказ № 68 від 10/Х-45 р.). Вихователями груп бібліотечного відділу призначені на I-й курс – Ястребцова Г.І., а на II-й – Рудько М.П. [3, арк.4].

Навчання в технікумі було платним. Студенти сплачували за половину навчального року 75 крб. За наявності пільг та відповідних на то документів студенти звільнялися від плати за навчання. За бібліотечним фахом, згідно навчального плану, вивчались наступні дисципліни: «Історія і організація бібліотекознавства», «Бібліотека і комплектування» «Методи роботи з читачами», «Техніка та організаційна робота бібліотек», які викладала Рудько Марфа Павлівна. Викладачі, аби виживати, працювали на декількох посадах. Так, Рудько М.П. працювала завідуючою кабінетом бібліотекознавства з окладом 50 крб. у місяць (згодом оплату підвищили до 125 крб.), керівником групи першого курсу – 75 крб., керівником бібліотечного гуртка з навантаженням 150-річних годин. А також, за сумісництвом вона виконувала обов'язки комірниці [4, арк.8].

Студентам – відмінникам I курсу (3 студенти) було встановлено стипендії по 100 крб. на місяць, а студентам – відмінникам II курсу (4 студенти) – 125 крб. на місяць [4, арк.9].

Особливої уваги надавалося дисципліні, відповідальному ставленню до виконання обов'язків. Про це свідчить наказ: «Староста першого курсу бібліотечного відділу т. Рудницька не серйозно відноситься до виконання своїх обов'язків, не веде належної боротьби з прогулами та спізненнями студентів, покриває дезертирів, які залишають уроки, а тому наказую: старосту I курсу товариша Рудницьку з 30/XI-44 р. від обов'язків старости звільнити. Призначити старостою групи I курсу бібліотечного відділу Нетребу Н.М.» [4, арк.10].

За пропуск навіть консультації з предмету студентам не рідко оголошували догани. Самовільне залишення занять вважалося грубим порушенням правил внутрішнього розпорядку технікуму і прирівнювалося до дезертирства. Винні притягувались до відповідальності. Це зазначено у наказах по технікуму (№ 40, 41, 44). «Дизертирам» виносились догани (накази № 15, 17) [4]. Один з наказів гласив: «Студентці технікуму I курсу бібліотечного відділу т. Христинич за систематичне невідвідування уроків, самовільне відлучення з технікуму під час занять оголосити сувору догану та зняти стипендію» [5, арк.11].

За пропуск занять без поважної причини зі стипендії студента утримувалося 3 крб. 07 коп. – на I-II курсах та 4 крб. 61 коп. – на III курсі [5, арк.29].

При подальших порушеннях дисципліни учнів виключали з технікуму [4, арк.4]. Протягом першого півріччя 1945-1946 н.р. виключено зі списків студентів бібліотечного відділу з I-го курсу – 4 особи, III-го курсу – 2 (наказ № 91 від 29/XI-45 р.) [5, арк.12].

Високі дисциплінарні вимоги висувались не лише до студентів, а й до викладачів. На секретаря Кржечківську було покладено обов'язки «... щоденно вести реєстрацію прибуття на роботу і відлучення з роботи в робочий час та на яку кількість часу відбулося залишення роботи з обов'язковим підписом працівника» [4, арк.4]. За відсутність на робочому місці, пропущені дні виходили заробітна плата, справа могла бути передана до суду [3, арк.23].

Студенти, адмінтехпрацівники та викладачі технікуму брали активну участь у відбудові міста, у вихідні дні працювали над відновленням вулиць, прибирали прилеглу територію, обробляли картоплю, посіви, брали шефство над міським госпіталем. Особи, які не виходили на роботу, підлягали громадському осуду та адміністративним покаранням [4; 5].

Діяла й система стимулювання навчального процесу: за закінчення курсу з відмінною оцінкою, активну участь у громадській роботі оголошувалася подяка, учнів преміювали книгами [4, арк.9]. Кращим викладачам технікуму за високу якість навчання і виховання також оголошувалася подяка.

За наслідками літньої екзаменаційної сесії 1944-45 н.р. рішенням педради на II курс бібліотечного відділу було переведено 13, на III-ій – 5 студентів. Трьом студентам відділу, що не виконали навчальне навантаження, іспити перенесли на осінь. Після першого мирного року навчання на бібліотечному відділі не було студентів, які б залишились на повторний курс або виключені за неуспішність, як це було на клубному відділі.

Виробничу практику студенти випускного курсу проходили протягом цілого місяця з відривом від навчання. Їм видали аванс у розмірі по 100 крб. кожному. Наказом директора видати за проїзд до Проскурова – 7 крб., до Шепетівки і Староконстантинова – 23 крб. [5, арк.17]. Для перевірки проходження практики студентами викладачів бібліотечних дисциплін відряджали на тиждень.

Після Великої Вітчизняної війни у бібліотечній справі назрівала криза. Бібліотеки та їх працівники відставали від світового рівня як в технічному, так і в науковому відношенні. Намагаючись подолати кризу для бібліотекарів та викладачів бібліотечної спеціальності систематично проводились наради, семінари, конференції, курси підвищення кваліфікації. Викладач технікуму Рудько М.П. регулярно відряджалась у м. Київ в комітет культурних установ на наради та семінари (накази № 6, від 19/II-45 р.; 48, від 30/VIII-45 р.; 51, від 5/IX-45 р.) [4]. Роки розбудови і зміцнення коледжу далеко не прості роки, сповнені плідної праці, позначені іменами конкретних людей, хто власне, створив і употужнював імідж навчального закладу. Сьогодні Кам'янець-Подільський коледж культури і мистецтв є осередком соціокультурної роботи, оберегом сучасної духовності, живою криницею натхнення для багатьох поколінь. Це сучасний навчальний заклад, який признано лідером серед ВНЗ I-II рівнів акредитації культурно-мистецького напрямку України.

Список використаних джерел:

1. Будуємо заклад мистецького виховання мас // Комсомолец прикордоння. – 1930. – 3 лют. – С. 4.
2. Віхами історії – у сьогодення [Електронний ресурс] // Кам'янець-Подільський коледж культури і мистецтв. – Кам'янець-Подільський, 2014. – Режим доступу: <http://kpkkim.km.ua>.
3. Державний архів Хмельницької області, ф.р.5, оп. 1, спр. 706, арк. 1.
4. Архівний фонд Кам'янець-Подільського коледжу культури і мистецтв, оп.1, спр.1 Накази з основної діяльності та особового складу, 27 арк.
5. Там само, спр.7, 38 арк.

The article according to archival documents Kamianets-Podilsky College of Culture and Arts Department investigated the development of library Kamianets-Podilsky college political education in the post-war period.

Key words: Kamianets-Podilsky college political education, librarianship, library education, orders on personnel, Kamianets-Podilsky College of Culture and Arts.

Отримано: 9.02.2015